

FENOMENOLOGIJA DUHA

Filozofija Georga Friedricha Wilhelma Hegla (1770-1831) je v izvorni obliki dialektična in objektivno-idealistična. Ta vse filozofske discipline obsegajoči, celoviti sklenjeni sistem pomeni vrh klasičnega meščanskega filozofiranja. Uvrščamo ga v nemško klasično filozofijo skupaj s Kantom.

Georg Wilhelm Friedrich Hegel ima veliko dobrih idej. Njegovo delo »Fenomenologija duha« je polna modrih misli, ki jih je Hegel povezal v neko trdno celoto. Za moj okus malce preveč trdno in težko razumljivo in to kljub gladkim prehodom med mislimi in resnično izvornim besedilom. Le-to je zares težavno, zaradi česar bi jaz Hegla kot filozofa uvrstil med težko kategorije.

Heglov cilj je povzdignitev filozofije iz ljubezni do vedenja, v vedenje samo. Da je vedenje veda, leži že v njegovi naravi. S svojim delom »**Fenomenologija duha**« je verjetno poskušal doseči prav to.

Hegel se veliko ukvarja s spoznavanjem resnice, a še preden spoznamo resnico, moramo vedeti; kje ta sploh je oziroma kje biva.

»Resnična podoba, v kateri eksistira resnica, je edinole njen vedovni sistem.«

Kaj natanko je vedovni sistem, si še zdaj nisem povsem na jasnem. Mislim pa, da je to neka urejena celota zaznav, razlaganj le-teh in misli, ki skupaj tvorijo vedenje o nečem.

Resnična podoba resnice je torej postavljena v vedovnost, na kratko: element obstaja le, če ga dojamemo. Do dojema pa pridemo z omiko.

Začetek le-te je izkopavanje iz neposredne vsebine, kar pomeni, da si moramo najprej pridobiti **znanja obćih načel**. Nato pridemo do **misli** stvari in na koncu do **izkustva** stvari, kar pa nas privede do **dojema** same stvari.

Od nekaterih stvari Hegel zahteva drugačen pristop: »Absolutum naj ne bo dojeman, temveč čuten in zrt, ne njegov dojem, temveč njegovo občutje in njegov zor naj imata glavno besedo in naj bosta izrekana.« **Absolutum** je potrebno občutiti, saj je le občutje vir absolutnega vedenja.

Spoznavanje resnice

Hegel »Različnosti filozofskih sistemov ne dojema tolikanj kot napredujoči razvoj resnice, kolikor v različnosti vidi le oporečje«.

On v filozofskih sistemih ne vidi nekega linearnega razvoja, kjer je en sistem nadgradnja drugega, temveč vidi v sistemih prej različnost in nasprotovanje, iz katerega šele sledi razvoj.

Vse je zelo lepo pokazano na naslednjem primeru (popok-cvet-plod):

»Popok izgine v odpiranju cveta, in lahko bi rekli, da ga je cvet ovrigel; prav tako plod razglasi cvet za napačno bivanje rastline, in kot njena resnica stopi (plod) na mesto (cveta). Te oblike se ne le razločujejo, temveč se tudi kot medsebojno nezdržljive spodrivajo. Ampak njihova tekoča narava jih hkrati dela za momente organske enotnosti, v kateri se ne le ne spopadajo, temveč je eno prav tako nujno kot drugo, in ta enaka nujnost šele tvori življenje celote.«

- **Pomeni, da se filozofski sistemi spodrivajo, a so obenem nujni za enotnost, saj le-to prehajanje in morebitno dopolnjevanje tvori življenje kot celoto.**

Sedaj pa naletimo na problem:

»Ampak oporečje proti kakemu filozofskemu sistemu ponavadi deloma sebe ne dojema na ta način, deloma pa ga pojmujoča zavest tudi običajno ne zna osvoboditi njegove enostranosti ali ga dobiti prostega in v podobi tistega, kar je v kaznosti sprto in zoprujoče, spoznati vzajemno nujne momente.«

- **Sam sistem ponavadi ni osvobojen enostranosti in sebe ne obravnava kot del celote. Vedar je del celote in zato moramo nujno preseči to enostranost, da bi spoznali te »vzajemno nujne momente« kot so popok, cvet in plod.**

Še beseda o oporekanju in različnosti:

Če si filozofski sistemi oporekajo, so si nujno tudi različni. Tu Hegel postavi meje med njimi, ko pravi: »...meja stvari; je tam, kjer se stvar neha, ali, je tisto, kar ta ni.«

Sedaj pridemo do tega; kaj filozofski sistem sploh je. Mnogi bi rekli, da rezultat. Hegel se s tem ne strinja, saj je mnenja, da je rezultat le neživo obče in šele skupaj s svojo izpeljavo tvori celoto. Na primer: »Kadar želimo videti hrast v silnosti njegovega debla, širjavi njegovih vej in množici njegovega listja, nismo zadovoljni, če nam na tem mestu pokažejo želod.« Želod je v tem primeru rezultat, hrast in nastanek želoda pa izpeljava.

Resnično in napačno nimata nobene skupne lastnosti. Sedaj Hegel poudari, da na resnico ne moremo gledati na ta način, saj ona ni kot

»...izkovan novc, ki ga gotovega vtakneš v žep.«

Vsaka resnica oziroma vedenje ima svojo substanco, skratka: vse kar vemo, se na nekaj nanaša. Za napačno bi tedaj lahko rekli, da je nasprotje substance in s tem resnice.

»Nekaj vemo napak, se pravi, vedenje je v neenakosti s svojo substanco. Ampak ravno ta neenakost je razločevanje sploh, ki je bistven moment. Iz te razločitve postane pač njena enakost, in ta postala enakost je resnica.«

→ Ravno ta neenakost med vedenjem in stvarjo (substanco) je razločevanje. Iz razločitve se nato med vedenjem in substanco vzpostavi enakost in ta enakost je resnica.

Kako zajeti resnico? S tem se ukvarja dogmatizem...

»Dogmatizem miselnosti v védenju in študiju filozofije ni nič drugega kot mnenje, da resnično sestoji v kakem stavku, ki je trden rezultat ali tudi, ki je neposredno veden.«

Poznan primer takšnega stavka: Kvadrat hipotenuze je enak vsoti kvadratov obeh katet pravokotnega trikotnika. »...narava takšne tako imenovane resnice je različna od narave filozofskih resnic.«

Sedaj pridemo do *historične resnice*.

Tudi ta vrsta resnice, tako imenovana »gola resnica«, ni povsem brez gibanja. Da bi spoznali eno od njih moramo namreč prebrskati veliko knjig, primerjati vire med seboj, se v zadevo zares poglobiti in nenazadnje izvesti še kakšno raziskavo. Šele obširno poznavanje ozadja in vsega kar sodi zraven, vključno z rezultatom, ima resnično vrednost, čeprav je na koncu bolj pomemben le rezultat, dejstvo oziroma »gola resnica«. Vendar glede na to, koliko dela je potrebno, da potrdimo neko dejstvo (recimo letnico), lahko mirno rečemo, da tudi *historična resnica* prav zares ni popolnoma brez gibanja.

Podobno je pri *matematični resnici*, kjer »Bistvenost dokaza pa tudi pri matematičnem spoznavanju še nima tega pomena in narave, biti moment rezultata samega, temveč je v tem celo mimo in izginul.« Tudi tukaj izpeljava ni tako pomembna kot sam rezultat.

Pri matematičnem spoznavanju je zanimivo to, da medtem, ko o nečem trdno razmišljamo, na to v bistvu pozabimo. Primer:

Hočemo dokazati pitagorov izrek in tedaj razmišljamo o pravokotnem trikotniku, na katerega se Pitagorov izrek nanaša. Pravokotni trikotnik pa je med dokazovanjem »...raztrgan in njegovi deli so dani drugim likom...« - to je kvadratom. Pravokotni trikotnik

je torej v postopku izginil izpred oči in nastopil v kosih, ki so pripadali drugim celotam in šele na koncu je trikotnik, za katerega pravzaprav gre, ponovno vzpostavljen.

Se pravi, da smo med skoncentriranim razmišljanjem o pravokotnem trikotniku, nanj res pozabili.

Hegel v tem vidi »negativnost vsebine«, ki jo lahko imenujemo tudi njena napačnost, kot je dojemaju »izginotje trdno menjene snovi« oziroma izginotje pravokotnega trikotnika. Ta način spoznavanja je pomanjkljiv, saj ne izhaja iz dojema teorema, tamveč je ta konstrukcija zaukazana in se ji moraš slepo pokoravati.

»Evidenca tega pomankljivega spoznavanja, na katero je matematika ponosna in s katerim se prsi nasproti filozofiji, sloni edino na revščini njenga *smotra* in pomankljivosti njene *snovi* in je zato tiste vrste, ki jo filozofija mora zaničevati.«

Če prav razumem je vse skupaj takole:

Vsi izreki in pravila, ki jih je matematika postavila in sedaj na njih gradi, so zanjo absolutni. Absolutno pa naj ne bo dojemano, kar v matematiki je, temveč čuteno in zrto (kot sem povedal že na začetku). Ravno zato je vse »matematično« mrtvo. Mrtev je prostor, ki ga je postavila matematika in mrtvi so vsi izreki, ki jih matematika vanj »vpisuje«. Problem je tudi, da vsak stavek oziroma izrek stoji zase in tega ne preseže, torej ne postane del celote. Celota se pri matematiki potemtakem nikoli ne vzpostavi, se pravi, da matematika ne more biti absolutna.